

De *Sarekat Islam* kreeg ook een eigen tijdschrift: *Al-Islam* ('De Islam'). Het werd geheel gevuld met godsdienstige beschouwingen. Het begrip 'Islam' in de naam van het verbond was geen frase. Het verbond maakte ernst met de prediking van een orthodox Islamietisch geloof en had daar ook enig succes mee: de moskeeën werden drukker bezocht, zulks niet alleen op de vrijdagen maar ook op andere dagen. Anderzijds leidde die verstrakking van de Islam er toe dat er in verschillende plaatsen op Java spanning kwam tussen orthodoxe Islamieten en leden van de *Sarekat Islam* enerzijds (er waren er onder dezen die tegen het bezoek aan *wajang*-voorstellingen ageerden) en anderzijds inheemsens die de orthodoxie afwezen. Korver citeert met betrekking tot een van de districten van West-Java een rapport,

'(dat) verscheidene families . . . elkaar niet langer (wilden) kennen als verwanten en vrienden; (zelfs lieten) twee à drie echtgenoten zich . . . scheiden van hun vrouwen omdat hun vaders nog geen lid waren van de *SI*; men kende niet meer burens of vrienden die nog niet als lid waren toegetreden.'

Volgens de op de jaarlijkse congressen gedane mededelingen bleef het aantal leden van de *Sarekat Islam* ook na '14 groeien: er zouden in '15 zes-, in '16 zelfs achthonderdduizend leden zijn geweest. Korver meent dat het werkelijk ledental geringer was; zijn onderzoek bracht hem tot de conclusie dat er in de jaren '12 tot '16 in totaal ca. zeventhonderdduizend inheemsens zijn geweest die gedurende die gehele periode of een deel daarvan lid waren van de organisatie: ca. vijfhonderdduizend op Java, ca. tweehonderdduizend in de Buitengewesten. Op delen van Zuid-Sumatra waar veel wrevel was tegen het koloniaal gezag, was het ledental naar verhouding het hoogst: daar waren gebieden waar een derde tot twee-derde van de volwassen mannelijke bevolking tot de *Sarekat Islam* toetrad en hier werd een Sumatraans leider van de beweging, Goenawan, volgens een der Nederlandse controleurs 'als heilige vereerd', 'zowel vrouwen als mannen verdrongen zich om zijn kleren en zijn handen te vatten en te kussen.'

Op Java onthield de *Sarekat Islam* zich van vijandig optreden tegen de regenten en zodanig optreden tegen de BB-ambtenaren kwam ook maar weinig voor – wèl werd soms aggressief opgetreden tegen personen die geweigerd hadden lid te worden of die met een lid in conflict waren geraakt, tegen lagere inheemse functionarissen als politie-agenten, op-

¹ A.v., p. 147. ² A.v., p. 90.